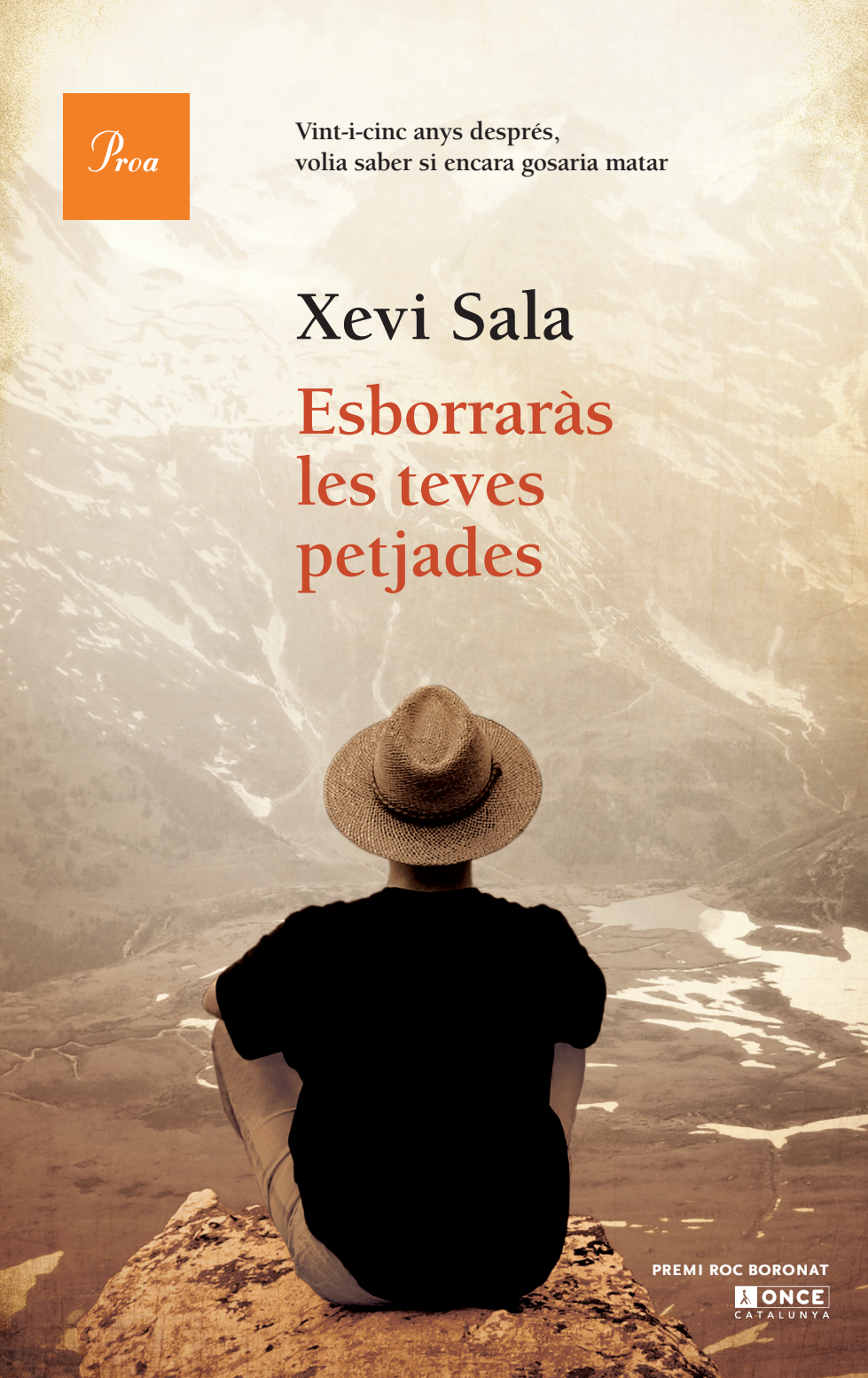

Proa

Vint-i-cinc anys després,
volia saber si encara gosaria matar

Xevi Sala

Esborraràs les teves petjades

PREMI ROC BORONAT

 ONCE
CATALUNYA

XEVI SALA

ESBORRARÀS LES TEVES PETJADES

Premi Roc Boronat 2014

Proa

Proa
A Tot Vent

L'ONCE Catalunya convoca anualment els premis Roc Boronat de literatura en català per fomentar la creació literària en aquesta llengua i retre homenatge a qui fou fundador i president del Sindicat de Cecs de Catalunya, Roc Boronat i Font.

El jurat de l'edició d'enguany l'ha presidit Xavier Grau, delegat Territorial ONCE Catalunya; Josep Lluch, editor de Proa; Ester Franquesa, directora General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya; Leandro Lamor, delegat a Catalunya de l'Agència EFE; Vicenç Villatoro, escriptor; Àlex Susanna, director de l'Institut Ramon Llull; Gemma Freixas, escriptora, guanyadora del Roc Boronat 2013 i Marc Oriol Crespí, professor i lector.

Primera edició: octubre de 2014

© Xevi Sala, 2014

Drets exclusius d'aquesta edició:
Raval Edicions SLU, Proa
Pedro i Pons, 9-11, 08034
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-516-2
Dipòsit Legal: B-18.964-2014
Composició: Víctor Igual, SL
Impressió: Reinbook

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

ÍNDEX

Zurriola	7
Guerra	9
Refugi	15
Guerra	85
Cavalls gegants	207

GUERRA

1

Milla de Oro. Madrid, hivern de 1986.

–Hem d'atacar les seves ànimes, el seu futur. Em sents, Dumorell?

–Sí, Rodero, et sento. Nens?

–Objectius.

–Però els porto cada dia en l'autocar, són els meus nens.

–És la nostra guerra. Ja defalleixes?

–No defalleixo, però a vegades penso que voldries que això no s'acabés.

–Les guerres mai no s'acaben si queda algú per venjar els morts.

Patrice Dumorell s'havia acostumat a les bombes, però encara trobava ferotge el so de les paraules. Haver de matar no era el que més l'afectava, sinó veure després el resultat escrit als titulars dels diaris, els seus actes convertits en lletres que ell mai no pronunciava. Va penjar el telèfon de la cabina pública pensant que encara era prou jove per creure en la victòria, tot i

que hi ha una edat en què són les victòries les que deixen de creure en les persones. Eren forts i l'enemic els temia; alguns com ell començaven a pensar que ja era hora d'imposar la pau. Pau? Quina, la pau dels traïdors? Feia temps que havia sentit la veu de Rodero per darrera vegada, ara era una veu més cansada. Havien passat un parell d'anys d'ençà de l'últim cop que l'havia vist, n'ignorava l'aspecte actual, però no pagava la pena pensar-hi gaire: la imaginació sempre és més generosa que els aspectes.

Patrice Dumorell ni tan sols es deia Patrice Dumorell, aquell només era un nom temporal, com la plaça de conductor en l'empresa de transport escolar, com la ciutat que ara habitava. La tarda enrogida començava a descolorir el cel blau de Madrid. Li agradava, la blavor forta d'aquella ciutat temporal, també la roentor dels seus capvespres que al final d'un dia de pluja encenia primer els núvols i després les antenes dels teulats, també els vidres de les façanes i les basses dels carrers. En fer-se fosc, Madrid sencer lluïa com un tresor acabat de desenterrar. Si algun dia els arquitectes poguessin construir la ciutat ideal, pensava mirant un cop més el combat de llums damunt el seu cap, ben segur que ajuntarien el cel de Madrid i el mar de Zurriola. Una dona que duia un nen a cada mà va empentar-lo sense voler i li va demanar perdó. Ell va dir no pateixi no ha estat res i va deixar passar el temps

encantat als aparadors. S'hi trobava bé, enmig de la gentada. Era de la mena de persones que prefereixen sense vacillar la fressa de les ciutats a la quietud dels pobles, que s'adormen comptant les ombres dels cotxes reflectides a la paret del dormitori i es desvetllarien sense sentir sempre de fons l'udol del trànsit. Feia només dos mesos que conduïa l'autocar, amb prou feines sabia com es deien tots els alumnes. Amb una mica més de marge n'hauria après els noms, i tant que sí, amb una mica més de temps potser hauria après a viure d'una altra manera i tot. Ara les coses canviarien de nou una altra vegada, massa tard per aprendre aquells noms, massa tard per creure que algun dia podria recuperar el seu. Però l'encàrrec que acabava de rebre el tornava a anguniejar. Eren nens, mai no havia fet mal a un nen, encara que matar un home també sigui una manera de ferir els fills que pugui tenir.

El compte enrere dels dies el va passar en blanc, provant d'esborrar del cap tots els noms i totes les cares. No havia de trucar a ningú, no havia de patir per res. El material l'hi farien arribar, a punt, com sempre. Després hauria de connectar-hi el temporitzador i triar el millor moment, tot i que no n'hi havia, de moments bons, per fer el que ell feia; tan sols el convenciment cec que calia fer-ho. Lluitar fins a guanyar la guerra, res més quan formes part d'un exèrcit que ha deixat de debatre els dubtes i ja només comparteix les certeses. Esmorzava al bar sense parar esment a la televisió. Algú li va dir al cambrer apuja el volum

sisplau, i aleshores ho va sentir. Parlaven d'ells. Deien que hi havia hagut moltes detencions, que potser els forçarien a fer les paus amb el govern. Pau? Quina, la pau dels covards?

—Roderó, és veritat?

—Ja els agradaria, que ho fos.

—Aleshores?

—Aleshores és més important que mai que mantinguem l'objectiu i la data.

—Però què diuen els de dalt?

—A dalt ja no hi ha ningú que els tingui ben posats.

Va pagar la trucada telefònica al cambrer i va escurar el cafè amb un glop que va allargar tant com va poder. Repassava les cares desconegudes de les altres taules i notava més que mai que la solitud li navegava per les venes, com anava pujant fins a trucar a la porta del seu cap i com aquella sensació, aquell isolament, el feien més fort.

Últim dia, últim viatge. Havia enganxat la bomba a sota de l'autocar i rere seu, en fileres de dos, hi tenia les cares i els noms que ja no volia recordar. Només calia parar amb qualsevol excusa, baixar, activar el temporitzador i allunyar-se. També podia deixar-ho córrer, acabar el servei, agafar el cotxe i conduir un grapat d'hores fins a arribar a la platja de Zurriola.

Capbussar-se al mar i fer veure que les derrotes també es poden celebrar. Poc abans de l'hora assenyalada va canviar de plans. La mainada va anar baixant, i ell es va assegurar que a dalt no hi quedava ningú. Tot seguit va comprovar una altra vegada la bomba i va travessar el carrer llegint mentalment el titular dels diaris de l'endemà: una explosió, a punt de provocar una matança en un autocar escolar de Madrid. El mes de novembre s'havia estrenat amb molta fred, però ara l'anorac li feia nosa. Se'l va treure i va plegar-lo sota l'aixella. Des d'on era, podia veure l'autocar que acabava de deixar aparcats arran de la vorera, però no podia veure la nena que, a l'altra banda, corria a buscar la pilota, aturada al costat de la roda. La nena es va ajupir, va allargar la mà i es va encuriosir en descobrir-ho. Un paquet estrany embolicat amb cinta aïllant, un rellotge encara més estrany al cim. La pilota va rebentar només un instant abans que ho fessin els vidres. Un soroll que va fer callar tots els sorolls va deixar el sostre de l'autocar recaragolat i ennegrit. Entremig, potser un xisclet infantil. L'home que ni tan sols es deia Patrice Dumorell es va tornar a posar l'anorac i va començar a caminar de pressa amb la sensació que un ruixat de vidres trencats el perseguia, miralls petits del cel envermellit de Madrid. Abans que pogués tombar la cantonada, una mà va engrapar-lo i una coça el va fer caure. Gent al voltant, policies, insults, crits, més coces, unes manilles collades fort als ca-

nels i, al cervell, repicant llunyana però rotunda, la
veu de Roderó:

—Què ha fallat, Dumorell?

—Jo he fallat. Jo us he fallat.

REFUGI

1

*Tordina, hivern de 2014, en algun lloc
de les muntanyes del Ripollès.*

El cotxe grimpava a poc a poc per les giragonses d'una carretera costeruda, muntanya amunt. Amb les primeres clarors del dia, l'onada d'un núvol molt blanc havia quedat aturada abans de petar contra la fondària grisa. El vent va canviar i el núvol va agafar forma de cavall, a Patrice Dumorell fins i tot li va semblar que renillava. En girar el proper revolt, ho va entendre. Set o vuit cavalls pasturaven sols guiats per un mascle de potes fortes. Una bugada de crineres blanques esteses al vent i llargues cues que gairebé tocaven l'herba. El mascle va alçar el cap i tots van fer rere seu, potser per anar buscar l'aigua fresca d'algun rierol proper. A la dreta, un rètol anunciava que faltaven dos quilòmetres per ser a Tordina, però no era al poble a on anava, no pas encara. A la ràdio començava una tertúlia que parlava de gent com ell. La derogació de la doctrina Parot havia estat un regal immoral per

als qui tenien les mans tacades de sang i s'haurien de podrir engabiats, va escopir un dels tertulians abans que el fes callar canviant d'emissora. Per primera vegada d'ençà que l'havien alliberat, va pensar que potser li convenia canviar-se una altra vegada el nom. No en guardava cap bon record, del captiveri. No guardava tampoc cap bon record dels companys de la presó ni de l'organització de la qual formava part. Ni tan sols estava segur que encara pogués dir que en formava part. En recuperar la llibertat, ningú va anar a esperar-lo, ningú va fer-li cap homenatge, tampoc la família, que n'havia renegat feia temps. I aleshores, sense saber per què, s'havia afanyat a buscar Rodero, el seu soplug, les seves ordres. Al cap de vint-i-cinc anys, a l'altre costat del telèfon tornava a ser una veu rotunda, però més cansada:

—Guarda la pistola que et faré arribar i fes-te passar per pintor de paisatges, allà a on vas trobaràs inspiració. El nom? Patrice Dumorell et servirà mentre no en trobem cap de millor.

Ja tenia ganes d'arribar, havia conduït d'una tirada, només s'havia aturat un cop per omplir el dipòsit i per comprar pintures i un cavallet. Li agradava la idea de pintar paisatges, enyorava l'època en què no havia de fingir que estudiar belles arts era un afició i havia aprofitat la llarga condemna per practicar molt amb els pinzells. Pintar vides és una manera de no embogir quan no et deixen viure la teva. Quan l'asfalt es va acabar, va continuar per una pista forestal en-

cara més estreta, els únics senyals de trànsit eren les marques d'altres rodes. Amb deu minuts, la pista el va dur fins a una casa solitària. Parets de fusta, la teulada ben punxeguda per combatre la neu de l'hivern i, tot al volt, un pati d'avets vigorosos per arrecerar-la del vent del nord. Enmig del pati hi havia un pal ben alt amb una bandera catalana, i al costat de la casa, sota un petit cobert, es bellugaven dos cavalls. No hi entenia, en aquell bestiar, ignorava l'edat que podien tenir i mai no havia considerat que les races dels cavalls fossin res d'indispensable en aquesta vida. Només sabia el que veia: dos animals grossos com els que havia trobat cavalcant muntanya avall, amb una pell de color terrós i uns ulls profunds que semblaven esforçar-se per aprendre l'idioma dels homes. Un duia una pota embenada i ranquejava. No era el seu problema. Un gos estacat a una corda llarga va començar a bordar. Va aparcar al costat del garatge, calculant que la corda no hi arribaria, i va anar a picar al timbre. Al cap d'un moment, li va obrir la porta una dona arreglada com si estigués a punt de marxar. Menuda, no gaire més jove que ell i amb una cara bonica. D'aquelles cares que el pas dels anys respecta i fins i tot millora. Primer ella va parlar-li en castellà.

—No l'esperava pas fins a la tarda, senyor Dumorell. Puc dir-li Patrice?

—Sap qui sóc...

—En aquesta època aquí dalt encara no hi puja gaire ningú, per força havia de ser vostè. La reserva està

feta tal com vam quedar per Internet. La casa és al final de la pista forestal, a uns cinc quilòmetres. Li fa res que li doni la clau? És que són tres quarts de nou i la mestra no pot ser l'última d'arribar a la classe. Per cert, em dic Naia, Naia Costa. Em va dir que vivia a Madrid, oi? –Ara va canviar d'idioma.– Entén el català?

La dona es va tombar cap a la casa, vinga, Dina, que marxem!, i una nena africana en va sortir corrents amb una bossa d'anar a l'escola. Patrice es va posar a la defensiva. La nena devia tenir sis o set anys i va mirar-lo amb uns ulls grossos i desperts que, si afigurar-se aquella mena de coses no li fes vergonya, hauria pensat que servrien per il·luminar qualsevol pista forestal en la nit més fosca. La mare anava a la seva, no es va pas quedar a fer més compliments. Va entrar al garatge, es va sentir com a dins petava un motor rabiós i en va sortir a dalt d'un quad de rodes gruixudes. Un bon transport per córrer aquells camins, sí senyor. La petita va pujar al darrere sense dir res i se li va agafar fort a la cintura. La dona va prometre que a l'hora de dinar es tornarien a veure; si alguna cosa no rutllava a la casa, només calia que li ho fes saber i ho arreglarien.

Patrice va deixar que la pols aixecada pel quad escampés i va tornar a pujar al cotxe. S'havia quedat sol amb els cavalls i el gos, que el miraven deformats pel vidre brut del quatre per quatre. Abans d'arrencar, va respirar fondo l'aire que transportava l'olor barrejada dels excrements dels animals i de la palla que els servia de jaç. De cop, del fons de la vall va començar a pujar

el degoteig d'unes campanes, un soroll que semblava tan primitiu com els ossos rocallosos que fornien aquelles muntanyes. Era en un racó de món on encara es podia sentir el silenci trencat per les campanes d'una església, i adonar-se'n va fastiguejar-lo. No l'havia triat, aquell lloc, no el satisfesia, però s'hi havia de quedar. Esperar i no comunicar-se amb ningú fins que algú es comuniqués amb ell, aquestes eren les ordres. Als pobles fronterers estaven acostumats a tractar amb forasters, es va consolar, ben segur que el deixarien estar tranquil. Aniria a fer una ullada a la casa, va valorar tot seguit, deixaria les coses a dins, es dutxaria i baixaria fins al poble a veure de més a prop aquelles campanes i la gent a qui anaven adreçades. La porta de la casa de la mestra havia quedat ajustada, un vent suau la feia petar.

Tal com ella havia dit, al cap de cinc quilòmetres va trobar el lloc on viuria les properes setmanes. Dues casetes enganxades fetes amb plafons prefabricats. Petites, funcionals, bastides amb fusta que semblava prou confortable. Ningú a la vista. El propietari s'havia apuntat al costum ridícul de batejar les cases però almenys no havia triat un nom desencertat. El Refugi, va llegir al rètol clavat a l'entrada. No sabia el preu que havien pagat pel lloguer de mig any, però no podia pas ser gaire car perquè la temporada d'hivern encara havia de començar. Primer va picar a la casa veïna per assegurar-se que no hi havia ningú. Les persianes eren totes abaixades i una façana estava a mig

pintar, no semblava pas que esperessin ningú més. El pany de la seva porta era nou, la clau girava bé. Va deixar caure la motxilla a terra i va obrir els finestrons. La llum de fora li va mostrar un menjador ample, mobles estrenats feia molt de temps i una escala de caragol que conduïa a dos dormitoris. Feia olor de net, de dona neta, va pensar mentre comprovava que l'aigua i la calefacció rutllaven. En una cantonada del menjador hi havia un penjador amb un barret. Potser se l'havia deixat algú, potser es pensaven que feia maco. Va muntar el cavallet al costat del penjador, hi va posar un full en blanc i va deixar la capsa de les pintures a l'abast.

En descórrer la cortina es va acabar de fer una idea exacta d'on havia anat a parar. Als seus peus, la muntanya s'obria a una fondalada emboirada i un esbart d'ocells lluitava contra el vent tot travessant el contorn corbat de l'horitzó, guanyant alçada a batzegades. Va eixamplar els pulmons amb un perfum intens d'herba i va alçar els ulls per buscar-los, però va notar una estranya buidor en adonar-se'n: ja no hi eren, els núvols i les seves formes hípiques s'havien desfet.

Tordina era una plaça esquifida al voltant d'una església petita a on anaven a morir quatre carrers estrets. Els va recórrer sense baixar del cotxe, gairebé fregant les parets, i es va aturar enmig de la plaça. No s'hi veia ningú ni se sentia res. Totes les cases barrejaven pedra

i fusta, i feia l'efecte que s'aguantaven en parets molt gruixudes, fetes quan els paletes encara sentien respecte per l'ofici. Moltes finestres i balcons tenien penjades banderes independentistes. A una punta hi havia el cartell d'una botiga de queviures que encara no havia obert i un parell de gossos mandrejant a terra. Va abaixar el vidre i va deixar entrar una olor de llar de foc i de cafè acabat de fer. Tot seguit va girar el volant i va enfil·lar pel mateix carrer per on havia entrat, volia acabar de veure el poble. Va fer via, més enllà del centre s'escampaven algunes cases aïllades, una benzinera, una petita barraca amb un rètol que deia oficina de turisme i un edifici, que podia ser una escola, amb un quad estacionat al davant. Res més. Va decidir que tornaria a buscar l'olor de cafè acabat de fer i va aparcar de qualsevol manera. Era una porta vella però ben envernissada, d'aquelles que encara s'obren amb una maneta. A dins va trobar un bar gairebé buit, amb les parets plenes de caps d'isards que les mans expertes d'un taxidermista havien polit. El pèl, lluent, i aquella vivor cega tan artificial als ulls que sempre entristeix els espais on els pengem. En una taula hi havia un vell fent coixí amb els braços, i rere el taulell, llegint el diari, un home prim i malcarat que podia ser l'amo però que no semblava pas feliç de veure entrar ningú. La mena d'individus ideals per ser a dins d'un bar si no fos perquè han triat el cantó equivocat de la barra.

—Què li posaré?

—Què beu la gent d'aquí?

—El mateix que la gent de qualsevol lloc, el més fort que hi ha.

—Doncs això.

—Marxant una barreja. En vols una altra, Celso? Em sembla que s'ha clapat. S'ha perdut?

—No.

—A qui busca?

—Busco paisatges per pintar.

—Té sort.

—Per què?

—Aquí no fem pas pagar per pintar el paisatge. De moment.

—On puc comprar alguna cosa per menjar?

Abans d'anar a descarregar les coses que havia comprat a la botigueta de la benzinera, es va aturar una altra vegada a la casa dels avets. Era massa d'hora, ningú va contestar als cops de clàxon, només el gos, que es va tornar a esverar. Li volia dir a la mestra que tot estava en ordre, que a la casa hi havia tot el que hi havia d'haver. Ja li ho diria en un altre moment. Els cinc quilòmetres de tornada se li van fer més curts i les dues cases prefabricades ara li semblaven més solitàries. Passava l'estona i tot s'empetitia. En començar a omplir la nevera i els armaris de la cuina, s'hi va fixar. La llar de foc encara feia olor de l'última vegada que l'havien fet servir. Era una llar tancada amb una porteta de vidre i un regulador que devia tenir alguna utilitat que

a ell se li escapava. Quina mandra. Quan la necessités, no sabia ni com posar-s'hi, per encendre-la. En acabat va connectar l'ordinador portàtil i no va resistir a la temptació. Havien quedat amb Rodero que es mantindria al marge de tot sense cedir a la facilitat per comunicar-se que ara li oferien les noves tecnologies, que faria vida a part i respectaria el manament principal dels soldats del seu exèrcit: esborraràs les teves petjades. Però necessitava fer-ho, necessitava decidir si pagava la pena continuar endavant. Els diaris digitals explicaven que un grup d'observadors internacionals s'havia desplaçat a Sant Sebastià per celebrar el que ells anomenaven una «conferència de pau». Va despenjar un vídeo on un dels observadors llegia una declaració: «El conflicte armat, l'últim d'Europa, s'ha d'acabar. Aquesta és l'hora i és la possibilitat». Els titulars li van tornar al cap el record llunyà però sempre viu de l'última víctima. Una cosa és matar perquè vols fer-ho, una altra ben diferent haver estat incapaç d'evitar-ho. Sí, hauria valgut més no connectar el portàtil. El va plegar i, mentre el tornava a endreçar al calaix de la tauleta, la xerradissa dels ocells va callar. Primer va ser una tronada, una amenaça que creixia entre les muntanyes, després un bronziment que s'apropava i, finalment, un tremolor lleuger de parets que el va espantar i que, en cessar, el va deixar de genolls a terra, molt quiet, amb la mà dins la butxaca de la motxilla, palpant la pistola. L'amoïnava dubtar si al cap de vint-i-cinc anys encara seria capaç de fer-la servir.